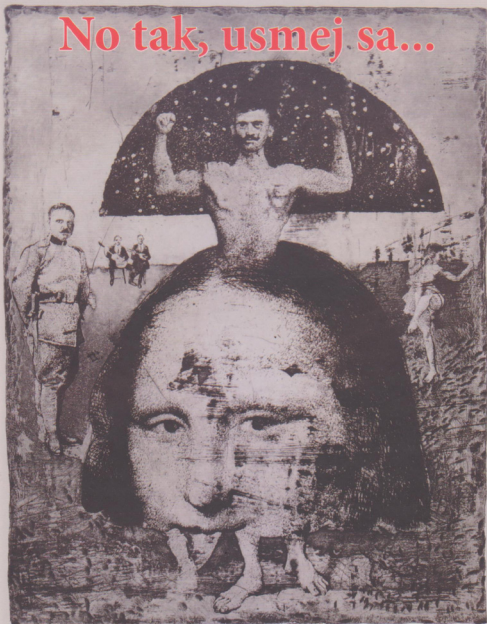

Martin Prebudila

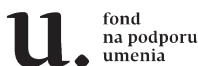
No tak, usmej sa...

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright © 2019 Martin Prebudila
Cover illustration © 2019 Pavel Čáni
Cover design © 2019 Ľubica Končeková
Slovak edition © 2019 Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Vydanie knihy finančne podporil Fond na podporu umenia

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV,
spol. s r. o.

Martin Prebudila: No tak, usmej sa...
Zodpovedná redaktorka PhDr. Eva Sisková
Jazyková úprava Ladislav Čáni
Obálku s použitím grafiky Rinascita akademického maliara Pavla Čániho
spracovala Ľubica Končeková
Grafická úprava a sadzba Ľubica Končeková
Tlač P + M, s. r. o., Turany
Prvé vydanie
Vytlačené na Slovensku

ISBN 978-80-8202-071-0

Martin Prebudila

No tak, usmej sa...

I

Vedel, že aj on sa jedného dňa zobudí a nebude schopný žiadneho pohybu. Azda by bolo ľahšie zomrieť...

Často počúval, že sa do takého stavu človek najčastejšie dostáva v dôsledku akéhokoľvek nešťastia .

Tí slabší by povedali – zlá konštelácia hviezd. Tí ničomnejší niečo ako určité vyčkávanie, otupenie, alebo pomalé umieranie. A potom si hlavná postava tohto príbehu slabučký a naivný hrdina položil otázku:

– Prečo sa vôbec zobúdzame?! Prečo sa vôbec snažíme niečo urobiť...?! – ocitol sa v pomykove Miloš Majský s boľavou námahou otváral unavené viečka ako vŕzgajúce rolety na starých zdemolovaných oknách opusteného domu na konci neznámej a zabudnutej ulice. Vždy je to tak, keď si unavený a keď máš ťažký prvý krok.

– Koľko len skurvených ľudí na tejto planéte včera sladko zaspalo a pri tom zabudlo dýchať? A dnes ráno už nevidelo svitanie.

Mal by som na rozdiel od nich byť šťastný, že sa mi podarilo

zobudiť. Skutočne sa mi podarilo oklamať ďalšiu noc a precitnúť v novom dni. V ktorom dni? V akom posranom dni?! Fuj, fuj a stokrát fuj!!! – Miloš sa začal nahlas hádať sám so sebou. A to už bolo alarmujúce.

– Ach, všetko je to obrovská sračka! – zhrozil sa vlastných myšlienok, pokým si prstami pretieral zlepené viečka ako dve odporné, slizké mušle.

S veľkou námahou otvoril oči.

V izbe bolo sparno a dusno a bolo už po jedenástej hodine. Už dlhšiu dobu sa rovnako ako dnes, nestaral o plynutie času a všetky dni, aj tieto letné, krásne tiché a slnečné, boli pre Miloša rovnaké: beznádejne prázdne, nudné a ničomné. Presne ako aj on sám. Sračka. Azda to je to najvyštižnejšie slovo...

Zdvihol hlavu z tvrdého záhlavia a konečne sa rozhlíadal okolo seba. V hlave mu dunelo a hučalo ako pred erupciou, zatiaľ čo malátne nahé telo (takto si zvykol spávať aj v lete aj v zime), aj naďalej zostalo nehybné a len čiastočne prikryté dokrčenou bielou plachtou, bolo nasiaknutou kyselkavým potom. Rovnako ako aj v predchádzajúcich dňoch mal pocit, že sa zobúdzajú na pitevnom stole a nie vo vlastnej posteli. Kúsokvali ho, ako sa im zachcelo.

Hlavu pomaly otočil trochu doľava s úmyslom, že sa predsa len pozrie na hodiny, ktoré stáli na skrinke pri posteli, aby sa aspoň trochu presvedčil, že čas predsa len neúprosne plynie a že je ešte stále trochu prítomný.

V nasledujúcej chvíľke si vedľa budíka všimol malú sivú tučnučku myš ako nehybne leží v póze miniatúrneho strážneho psa. Ako kedysi jeho Dingo. A bez mihnutia sa pozerá rovno do jeho zakrvavených očí. Miloš sa nezľakol. Ani len inštinktívne neposkočil. Celým telom sa pomaly otočil a ležiac tak na boku, opätovoľ pohľad malej myšky. Ani myš sa nezľakla

Miloša. Naďalej čupela pri budíku a ako trpezlivý hypnotizér fixovala ho malými šikmými očami. Ňufáčik mala trochu zodvihnutý a drobučké fúzy sa nečujne chveli vo vzduchu, zatiaľ čo drobnými zúbkami akože niečo hryzkala, alebo mu chcela povedať dobré ráno, ako sa máte. Prípadne niečo podobné.

– Aká náhoda! Aká nezmyselná náhoda! – pomyslel si Miloš. Prednedávnom mu ktosi rozprával, že myši majú vlastne dva nosy; ten viditeľný a ešte jeden neviditeľný, ktorý sa nachádza v zadnej časti ňufáka, ktorým odhaľujú iný svet percepcie. Zistilo sa, že keď sa myš chce páriť, používa neobyčajný orgán podobný jazyku – ten druhý nos – ktorý jej poskytuje zaujímavé informácie o druhej myši. Hovorila, že pomocou toho orgánu zisťujú pohlavie a postavenie inej myši, ale aj to, či sú romantické city vzájomné. Fakt je čudná tá myšia láska. Bravo, skutočne je to čudné! Ha-ha-ha...!

– Ajhľa môj priateľ! – skonštatoval Miloš a naďalej poležiac vy vymieňal si pohľady s nečakaným hosťom.

– A možno to nie je on, ale ona! Moja nová kamarátka! – pomyslel si Miloš a polohlasne sa jej prihovril:

– Dobrý deň kamarátka! Myšička – dušička. Myšička – potvorka!

Fialôčka! Bludička! Buchtička! Šej-haj-šej-haj-šeeeeeej! Hej-hej-hej-hej-heeeeeeej! Mám novú kamarááátku! Kamarátku-vratkúúúúú! Hej! – hej! – heeeeeeej!

V tej chvíli bolo ticho narušené a ich intímny rozhovor prerušený, nakoľko myške tieto jeho bláznivé a šantivé slová určite zneli ako hlasný hrmot.

– Miloš, nedrístaj! – zdalo sa mu, že počuje myšie slová.

– Ozaj, či ja?

Myška skočila zo skrinky a rýchlo prepletajúc nohami odbehla na opačnú stranu izby a zmizla pod knižnicou. Pravdepodobne tam niekde mala vchod do svojho domu a v ňom

možno, aj svoju rodinu, svojho manžela a malé detičky. V každom prípade mala úkryt pred nepriateľsky naladenými bytosťami, ktoré seba nazývajú ľuďmi. Nevľúdnyimi ľuďmi.

– A prečo by táto NAŠA planéta nemohla byť ICH?! – Miloš pokračoval v horúčkovitej hádke sám so sebou.

Planéta myší, potkanov a všetkých ostatných dobromyselných hlodavcov. Veď my sme obsadili ich miesto. My sme sem vyslaní za akýsi trest. Vlastne, my narúšame ich pokoj a od nepamäti zabehnutý ich spôsob života! – Miloš sa naďalej snažil vysvetliť si vlastnú zbytočnosť, ako aj zbytočnosť existencie celého ľudstva.

Kto vie, kto vie? – pýtal sa vážne Miloš.

– V každom prípade tento náš život je iba splácaním starých hriechov z nejakých našich predchádzajúcich životov na tejto, alebo nejakej inej, trochu šťastnejšej a spravodlivejšie zariadenej planéte. Preboha, opäť blúznim. Šaliem. Opäť ma zavrú, ale tentoraz do blázince. Raz a navždy!

Miloš bol vo väzení celých osemnásť mesiacov, ktoré preňho boli dlhé ako osemnásť rokov, ako osemnásť ničivých večností. A to všetko v dôsledku náhodných okolností. Vždy veril, že sa v tomto našom živote nič nedeje náhodne. Vedel, že ani on, rovnako ako mnohí iní ľudia na tejto zemi, nebol miláčikom osudu, prípadne sa mu to iba zdalo. Ale nie...!

Vo väzení mal konečne dostatok času, aby trochu prebral svoj doterajší maličký život, svojich štyridsať liet (aj jesení) a pochopil, že zvyšok života strávi v nepretržitom flákaní sa od jednej k druhej skutočnosti. Čo ani nebolo tým najhorším riešením...

Nahý sedel nehybne celých desať minút v očakávaní, že sa pod tou knižnicou aspoň na chvíľku opäť ukáže maličký ňufáček jeho novej kamarátky. Tá sa však neukazovala. Asi bola vy-

strašená jeho veselým, ale pre jej ušká predsa len priveľmi zachrípnutým a dunivým hlasom. Zapálil si cigaretu, aby ju ešte chvíľku mohol čakať. Avšak ona sa asi rozhodla, že ich kamarátstvu na dnes už stačilo. Evidentne nemala náladu na romantické výlevy. Neboli vzájomné. Určite mala dnes iné plány. Asi tak, ako každá iná ženská.

Kým hlboko vdychoval dym cigarety spomenul si, ako vo väzení našiel dostatok síl na to, aby prestal fajčiť. Celý rok. Keď sa dostal na slobodu, niektorý z jeho kamarátov, možno sám Dr. Filip, ho presvedčil, že nikotínová abstinencia predpokladá nepríjemné fyzické symptómy a zníženú mozgovú citlivosť na príjemné popudy.

– Je to vedecky dokázané! – tvrdil Dr. Filip. Keďže v tom čase bolo v Milošovi priveľa nepríjemných popudov a čiernych myšlienok, opäť sa vrátil k fajčeniu, ale ani o týždeň sa ešte stále necítil lepšie. Všetko bolo tak, ako predtým. Ba aj horšie, ak pripomenieme, že teraz fajčil dve škatuľky denne a keď neskoro do noci zostal v krčme, dokázal ako nič vyprázdniť aj tri škatuľky. Mizli v jeho ústach ako drobné vianočné cukríky. Cigarety, ktoré fajčil neboli ani z tých najlacnejších, ani z tých najdrahších, ale dostatočne silné a smradľavé, aby v úplnosti zrealizoval svoj nihilistický plán urýchlenného a dôkladného asfaltovania načatých pľúc a prepuknutia očakávaného karcinómu, aby si už navždy prekřížil ruky na svojej vyčerpanej a vyschnutej hrudi. To bol teda nápad. Dokonalý.

Nevôľky vstal z postele a vybral sa do kúpeľne, aby si pod sprchou striedajúc teplú a chladnú vodu aspoň trochu vrátil silu do ochabnutého a zničeného tela. Opäť bol vonku takmer do rána. To nekonečné vysedávanie a popíjanie v zadymenej krčme – už si ani nespomínal s kým všetkým bol, zanechalo na ňom celkom viditeľné stopy. Panákov bolo neúrekom a cigariet – zasa viac ako tri škatuľky.

Pred odchodom do sprchy, ešte stále v kuchyni s veľkou nevoľnosťou a bolením hlavy zjedol lyžičku medu a do vyschnutých úst si traslávými rukami vycedil polku citrónu. Citrón vždycky zabral v takýchto hnusných situáciách. Chcel si aspoň trochu osviežiť ústnu dutinu a potlačiť hrozný pocit rozkladu v žalúdku. Veľmi mu to nepomohlo.

Zapálil si cigaretu a sadol na záchodovú misu. Nahý, zničený so zmiešaným pocitom špiny a viny s počudovaním skonštatoval, že akýmsi zázrakom ešte stále nemá hemoroidy. Jeho vnútorné orgány neprejavovali žiadne symptómy zlyhávania poslušnosti. Dobre vedel, že je to iba otázkou dňa, možno iba hodín. Vedel, že sa vo vnútri už dávno dôkladne rozkladá.

Tak, ako vždy v podobných odporných situáciách, zazrel v zrkadle neznámu osobu; priestor okolo opuchnutých a vodnatých očí lemovali škaredé a hlboké vrásky. Líca mal ovisnuté a unavené, trojdňová brada umocňovala dojem istej zanedbanosti.

Keď mal asi tridsať, začal plešivieť. V štyridsiatke bol napoly šedivý a koniec piateho desaťročia sa najpravdepodobnejšie ani nedočká. Bola to tá jeho optimistickejšia prognóza. V sedemdesiatke by sa podobal na tú najškaredšiu chodiacu múmiu.

– Pravdaže, nie s takýmto štýlom života, bláznivý Miloš! – presviedčal sám seba, kým v zrkadle naďalej analyzoval aj ten najmenší detail svojej utrápenej a vycivenej tváre. Hanba a poznanie, že jeho malý život je zo dňa na deň menší a menší, čoraz smutnejší a zbytočnejší, celého opantali.

Často, kým takto stál a čumel na svoj doriangrayovský obraz v zrkadle a mierne hystericky sa smial, prišlo mu na um, že je chybou, že v byte nemá pištoľ, aby raz a navždy ukončil tento cirkus svojho života. Práve tu v kúpeľni, bez jediného svedka. Načo by im to bolo.

– Sú to predsa len spoločenské a rodinné sračky!

Po občerstvujúcej sprche Miloš si obliekol ľahké ľanové nohavice a pohodlné bavlnené tričko, vypil dvojlitú kávu, zamkol byt a zišiel z tretieho poschodia sám nevediac kam. Pýtal sa prečo vôbec vyšiel na ulicu, keď tam v byte bolo relatívne príjemnejšie. Vonku vládlo skutočné tropické peklo.

Privítalo ho omračujúce neznesiteľné teplo. Raňajky prespal a už bol čas obeda. Usúdil, že by bolo dobre niečo si zajesť, niečo ľahké, čím aspoň trochu upokojí zmučený a alkoholom otrávený žalúdok. Neurobil to. Kúpil si iba noviny a dve škatulky cigariet, tých silných a sadol si do prvej reštauračnej záhrady a opäť si objednal len kávu. Vyhovoval mu tento chládok pod široko rozťahnutým obrovským slnečníkom a aj tú druhú kávu skutočne potreboval. Škoda, že nemali citrón. Čašník mu navrhol chladnú citrónádu, ale on si objednal malý koňak. S kockou ľadu. Potom ešte jeden. A potom ešte jeden. Iba tak.

Mesto bolo ako vymreté. Vlastne, už dávno bolo mŕtve. Mesto – hnusota. A možno mesto bolo ešte stále živé, ibaže on, kedysi dávno zomrel.

Pustou a prázdnu ulicou prešlo len zopár áut, dva-tri taxíky a iba jeden autobus mestskej dopravy s niekoľkými spotennými omráčenými pasažiermi.

Bol čas nedeľných obedov a Milošov pocit samoty a prázdnoty nadobúdala rozmery tej najhlbšej priepasti. Niet väčšej priepasti od prázdnej čiary života. Ha-ha-ha...

V každom prípade všetkým závidel tú krásnu ilúziu dokonalosti dnešného dňa, ktorý ich mal naplňovať pocitmi uvoľnenosti a spokojnosti. V skutočnosti nenávidel svoje ohavné telo a dušu. Celého seba a vlastnú zbytočnosť. Ale aj to bolo niečo, povedal by jeho skvelý Radovan. Aj keď ti je absolútne na nič, aj vtedy je to niečo. Predstav si len, keby si vôbec nikdy nebol – vedel povedať Radovan. – Ach, môj Radovan, nijako sa rovná nič, tak je to...

Nakoľko nemal vo zvyku príliš často brať so sebou mobil, ani teraz ho nemal, a tak sa vybral k neďalekej telefónnej búdke s úmyslom, že predsa len zatelefonuje Borisovi, jednému z mála kamarátov s ktorým sa cítil aspoň trochu uvoľnene .

Boris bol skvelý ksicht. Dobrý a šlachetný a predovšetkým maliar. A to už je niečo. Väčšinu času trávil v ateliéri na Pevnosti. Takmer každý boží deň a v nedeľu záväzne. O ňom bolo známe: alebo maľuje v ateliéri, alebo chytá ryby pri rieke. Pravdepodobnosť, že ho zastihne, bola teda pol na pol!

Telefón dlho zvonil a vo chvíli, keď sa v slúchadlu už malo ozvať to známe tu-tu-túúú, prerušenie spojenia, ozval sa Boris.

– Ahoj Boris. Tu Miloš.

– Viem, poznal som Ťa. Zastavíš sa?

– Myslel som si, že...

– Hovno si si myslel. Keby si myslel, tak by si mi nevolal. Ale som rád. Práve končím s tlačou novej grafiky...

– Mám ti niečo priniesť?

– Nie, ďakujem. Pijatiky mám dosť. A pod zuby sa tiež niečo nájde. Ibaže, ak by si po ceste našiel sto-dvesto gramov kávy a ... – tu spravil Boris malú prestávku.

– ... a aspoň dve mladé Lolity!

– Je príliš sparno Boris na dodatočné potenie.

– Lahko ich ochladíme, človeče! Netráp sa. A seba tiež – pokúsil sa Boris o žart. Boris jednoducho miloval šťavnaté a odviazané mladé tinedžerky, ich maličké pupky-slimáčky. So všetkými tými perlami na pupkoch. Boli to jeho maličké Lolity.

Keď išlo o anatómiu ženského tela, Boris vždy uprednostňoval zdravé a silné zuby a pevný zadok. Ale najviac ho rajcovali ich prsia, nie však tie priemerne a nadpriemerne veľké, ale tie malé, takzvané hruštičky a broskynky. Pred takými sa vždy prestával ovládať a menil sa na erotomanského vlkolaka.

Miloš po ceste kúpil kávu a pomalým krokom sa vybral k rieke, smerom k pontónovému mostu, cez ktorý sa išlo na druhú stranu k Pevnosti, pod ktorou boli v malých katakombách umiestnené maliarske ateliéry. Bol to prvý a jediný most, ktorý spojil dva brehy po tom nešťastnom NATO bombardovaní, keď zbúrali všetky tri mosty. Nikto nikdy nepochopí a nevyrozpráva najsprávnejšiu numerickú definíciu toho prekliateho roku 199999999999...

Z rieky ešte stále trčí zničená konštrukcia mosta ako obrovská kostra akéhosi dinosaura a každodenne pripomína tie schizofrenické, neskutočné, strašné dni.

Vo svojej skromnej kolekcii grafík mal aj jednu Borisovu miniatúru, na ktorej bola nakreslená Pevnosť s tým železným mostom, ktorú Boris dokončil sotva dva-tri dni pred začiatkom skutočného bombardovania. Zasa náhoda, alebo koincidencia bláznovstva a skutočnosti. Napokon, ako v každom inom ľudskom živote. Na slnečnom a horúcom plató Pevnosti, pred exkluzívnou reštauráciou, boli zaparkované iba dva bicykle, nablízko nebolo živej duše. Pravá letná nedeľná, populudňajšie mŕtvo.

Schádzal strmými schodmi k úpätiu starej spiacej krásavice, ktorej útroby skrývali nejedno neobjavené tajomstvo. Po ľavej a po pravej strane bolo desať ateliérov, všetky do jedného zatvorené a pozamykané. Bolo obdobie letných dovolení a výtvarných plenérov, a preto bolo celkom prirodzené, najmä počas tejto letnej páľavy, že aj maliari opustili svoje príbytky. Jediné Boris, verný svojej umeleckej tvorbe, tu trávil aj zimné aj letné dovolenky, všetky sviatky a všetkých svätých, všetky voľné dni a noci. Bol vlastne umelcom na voľnej nohe už dobrých dvadsať rokov, čo znamenalo, že bol absolútnym pánom svojho času.

Miloš a Boris sa zoznámili len pred niekoľkými rokmi

a hoci značne odlišní, ich priateľstvo pretrvalo až do dnešných dní.

Teraz by sa patrilo povedať zopár slov o Borisovi. Po absolvovaní štúdia v Bratislave vrátil sa domov a ešte veľmi mladý zamestnal sa v istom (vtedy) renomovanom štátnom vydavateľstve, v ktorom celých sedem rokov pracoval ako technický redaktor. Ale keď mu raz zamietli jeho žiadosť o ročný študijný pobyt v zahraničí, čo vedenie vysvetlilo zámienkou, že je potrebnější v podniku – poslal všetko do prdele a dal výpoveď. Ibaže jeho výpoveď neprijali iba tak, jednoducho, najprv ho začali priateľsky presviedčať aby si to ešte rozmyslel, že sa už dáko dohodnú a budú všetci spokojní. Dokonca ho začali presviedčať aj odbory a správna rada, ale Boris zostal pri svojom rozhodnutí. Nakoniec našli kompromisné riešenie – ukončenie pracovného pomeru dohodou, čo bolo pre podnik prijateľné, lebo výpoveď, v tej Titovej dobe, nebola populárnym termínom a mohla poškodiť dobrému menu podniku. Odtvtedy sa Miloš desil a hnusilo sa mu čo i len vyslovenie slov ako štátny podnik, samospráva, delegát, odbory, kolégium, porada, strana – červená, modrá, žltá... A bol celkom v práve. Časom sa sám stal inštitúciou. Samozrejme, svojou dlhoročnou oduševnenou a nadovšetko inšpiratívnou a originálnou tvorbou. Zo začiatku, pravdupovediac, často nemal ani len na kávu a cigarety a nie to ešte na dobrý obed, ale bol vytrvalý a pre nikoho a za nič na svete sa nezriekal svojej ťažko získanej ľudskej a umeleckej slobody. Najmä nie pre ženy.

Potom už všetko išlo podstatne ľahšie, nikdy však skvele. Nepatril medzi tých, ktorý šetria na starobu a seba vidia ako zostarnutých a opotrebovaných akademikov so všetkými možnými oceneniami a vyznamenaniami. Mohol už mať aj poschodový dom, chatu pri mori a v horách, aspoň tri mercedesy a aj nejaké úspory. Takto mal iba tento ateliér, ani ten

však nevlastnil, jeho veličenstvo štát mu ho prepožičalo na používanie. Keby bol len trochu racionálnejší, pozornejší a opatrnejší, keby príliš nemiloval život, najmä ten nočný a v ňom – všetky ženy tohto sveta. Tie mu takmer prišli o hlavu, totiž za jeho zdanlivým monumentálnym a drsným zovňajškom hemingwayského typu sa ukrýval veľmi citlivý, nedospelý chlapec, ktorý život vnímal predovšetkým ako hru. Snáď práve preto do ľúbostných vzťahov vchádzal príliš úprimne a trochu naivne, aby z nich mohol vychádzať ako víťaz. V skutočnosti mal iba dve veľké lásky, pravda, ak nepočítame tie stovky bleskových jednorázoviek, a práve tie dve jeho veľké lásky urobili z neho takmer emocionálneho mrzáka. Záchranu hľadal, a snáď aj nachádzal, vo fanatickej tvorbe stále nových a nových obrazov a grafík. To ho nikdy neunavilo. Priatelia mu neraz radili, aby trochu pribrzdil, žeby mu prospelo, keby trochu menej robil, ale on im vždy odpovedal, že jeho jediným skutočným oddychom je maľovanie. Jeho trest a najväčšia odmena.

Už pri vchode do ateliéru sa Boris vopred tešil na pokoj a naplnenie, ktoré ho tam čakali a na celý deň pred ním. Stojan, farby a štetce, panensky biele plátno a – celý svet bol jeho. Ten vonkajší mizol a objavoval sa krajší a dokonalejší – jeho svet. Aj jeho životné krédo bolo veľmi jednoduché: *This is my way, fuck you...!*

Miloš s nemalou námahou pootvoril mohutné oblé drevené dvere s ťažkým železným kovaním a celý spotený vkročil do priestranného ateliéru, v ktorom panoval príjemný chladok. Bolo tam aspoň o pätnásť stupňov menej ako vonku. Celkom príjemné a upokojujúce prostredie. Borisa našiel pri obrovskom, ručne vyrobenom lise, kde otáčal ťažký kovový valec a vytváral novú grafiku. Spod tmavozeleného filcu práve vytiahol veľký bohato zdobený grafický list a keď vo dve-

rách zbadal Miloša, pomaly sa otočil k nemu s vysoko zdvihnutou novou grafikou – ako práve chytenou rybou. Namiesto pozdravu sa ho Miloš hneď spýtal na jeho mienku.

– Výborne! Úžasné! – zvolal nadšene Miloš a prevzal ešte stále mokrú grafiku. – Človeče, ty si skutočne blázon! Kam na to všetko chodíš? Dokonalé! Akýže Dalí, aký Picasso!

– Nerob si srandu, Miloš! Nie je to nič nové. A nič zvláštne, človeče!

– Skromne, ako vždy – povedal Boris a pozval ho, aby si sadol niekde k tomu masívnemu ručne vyrobenému drevenému stolu, takmer mäsiarskemu, veľkému a prehnane ťažkému okolo ktorého stáli tiež ručne vyrobené drevené lavice.

– Prosím ťa, kým ja toto zavesím, niečo nám nalej. Grafiku by sa patrilo poctivo zaliať – povedal Boris. – Vieš, už som myslel, že sa mi nevydarí, že ju vôbec nedokončím. Už celé tri mesiace sa s ňou jebem, kopem a ryjem a ajhľa, niečo z toho predsa len bude. Aj sám som takmer spokojný. Celkom solídne, však?!

– Dokonalé, majstre! Aj ten Váš famózný Brunovský by bol spokojný, naďalej bol nadšený Miloš, a za ten čas z pomocného stolíka spomedzi množstva otvorených a neotvorených fliaš pijatiky vybral tú s malou bielou papierovou nálepkou, na ktorej bolo obyčajnou ceruzkou napísané: marhuľovica, 1997.

– Veľmi, veľmi dobrý rok! – komentoval akože znalecky Miloš.

– Čerta dobrý rok. Katastrofálny! – mračil sa Boris. – V tom roku som sa po druhýkrát rozviedol. Rok zlý, ale marhuľovica preto božská. No tak, čo čakáš, už nám nalej, človeče!

Keď išlo o pijatiku, u Borisa vládli ruské pravidlá, nápoj sa nalieval do dvojdecových pohárov, ale na rozdiel od skutočných Rusov, iba do polovice pohára. A k tomu nesmela chýbať buď nakrájaná domáca klobása, šunka, alebo aspoň kúsok sla-

ninky, syra a záväzne boli nakladané uhorky, v zime nesmela chýbať kyslá kapusta.

– Nemôžeš piť a nič nejesť, človeče! – vždy mu hovoril Boris. A mal pravdu, ale Miloš sa o jedlo nikdy príliš nestaral, preto medzi tými jeho maliarskymi obrazmi na Pevnosti, práve on prvý padal pod stôl.

Kým Boris utieral a čistil striebnistú lesklú pozinkovanú grafickú platňu, Miloš pohľadom analyzoval novovytvorenú grafiku, ktorá pripevnená dvoma štipcami visela zavesená na krížom rozťahnutom špagáte a sušila sa ako Michelangelova koža.

– S akou láskou a bolesťou toto všetko vytvára Boris – pomyslel si Miloš vediac, že je Borisova duša teraz plná radosti a šťastia, podobne ako u čerstvého otca, ktorému práve oznámili, že sa mu narodilo živé, zdravé a krásne dieťa. A vôbec nezáleží na tom, či je to chlapec, alebo dievča. Podstatné je, že je zdravé a krásne. A táto grafika ako všetky ostatné Borisove grafiky, bola ako novorodeniatko. Voňala po mlieku, mávala aj rukami aj nohami v novom životnom priestore, bezzubo plakala a nedočkavo čakala na prvé dojčenie.

Kým sa tak pozeral na grafiku chvejúcu sa vo vzduchu, Miloša sa zrazu zmocnil smútok prameniacy z jednoduchého, ale nadovšetko hlbokého obsahu grafiky. V prvom pláne dominoval trojnohý maliarsky stojan, postavený na zvlnenej tmavosivej rovine a na tom stojane, namiesto začatého či dokončeného obrazu bol zavesený obnosený plášť, ktorý sa nepodobal ani na ten maliarsky, ale ani na vojenský kabát. Podobal sa skôr na zabudnutý jesenný kabát nejakého tuláka, či žobráka. Vzadu vľavo boli obnažené tmavé stromy bez lístia, ktoré pri koreňoch diagonálne pretínala bieloba, symbolicky naznačujúca sneh, alebo prázdnotu. Celý námet bol vlastne veľký priestor plný emotívnych spomienok na skoré detstvo a uply-

nulú mladost', a nastávajúceho neskorého veku i zabudnutia. Bola to konečná únava z boja o holý život, skutočný umelecký, spartánsky a samotársky, Borisov život. Naučil sa okrem iného, byť dokonalým pozorovateľom prírody, ľudí, vtákov, zvierat.

– Hej, kam si sa to zatúlal, človeče?! – vrátil ho do reality Borisov hlas naďalej pripravený na žart.

– Tu som. Tak trochu rozmýšľam, žeby bolo dobre, keby na niektorej z tvojich budúcich grafik ten plášť, predsa len našiel svojho majiteľa.

– Opäť tá tvoja ľútosť, tvoj posratý altruizmus. Vyser sa na to! Človeče, už si konečne pripime! Na zdravie, môj dobrý Miloš!

– Na tvoje zdravie, môj Boris Velký. Ja to už nejako zvládnem. Dobrá ti je táto pálenka – pochválil Miloš výbornú marhuľovicu. – Znalci by povedali nápoj lásky. Po druhom pripítiku poháre zostali prázdne. Teraz už nalieval Boris, ktorý sa stával čoraz väčším a väčším. Pravdaže, v Milošových očiach.

– Ráno som vstal ešte pred pol štvrtou a... – začal Boris.

– ...ja som si akurát vtedy ľahol – prerušil ho Miloš uprostred vety.

– Škoda, človeče, nevieš o čo prichádzaš! Takže počúvaj. Na samom úsvite som sa spustil k rieke a hodil niekoľko mojich udíc. Pôžitok, jedna radosť. Rieka bola pokojná, červená ako jablko, tam, na druhej strane, mesto spalo a ryby sa zbláznil. Už o ôsmej som mal plnú sieťku a už aj slnko začalo pripekať, tak som sa vrátil dokončiť grafiku. Jednoducho to prišlo na mňa.

– Že máš nervy hodiny sedieť a čumieť do tej vody? – Miloš sa neprestával diviť jeho veľkej záľube.

– Práve o to ide, človeče. Nie sú podstatné ryby, ale, ako hovoríš, to čumenie do odchádzajúcej vody.

– Viem, viem. Už si mi stokrát hovoril o tom tvojom rybárskom bláznovstve.

– Miloš, fakt si pravý idiot. Zaručene si ešte nikdy nevzal udicu do rúk.

– Nevzal a ani nemienim, hoci rieku milujem...

– Dosť bolo sračiek! Vypime si ešte jednu a ideme pripraviť pravú rybáciu polievku. Súhlasíš? Je tam aj jeden sumec, človeče, taký asi troj-štvorkilový. Toho by si mohol hodiť na gril – navrhol mu Boris, lebo vedel, že Miloš kedysi bol skutočným majstrom grilu, dokonca aj toho s rybou.

Milošovi sa návrh celkom pozdával, lebo sa dnes nikam neponáhľal. Okrem toho mu Borisova spoločnosť celkom zodpovedala. O chvíľu začal čistiť rybu. Medzitým pokračovali so vzájomným častovaním tou vynikajúcou lahodnou marhuľovicou. Boris pokračoval v nesúvislej rozprávke o tých jeho mladých Lolitách a že by ich predsa mali dnes večer pozvať a venovať im dôstojnú pozornosť.

Tieto jeho návrhy Miloš nebral celkom vážne, namiesto toho sa usilovne venoval čisteniu sumca, pritom rozmýšľal o Borisovej svojráznosti a o jeho viac rokov trpezlivo budovanej a krok za krokom dobývanej samostatnosti. Vedel, že tam niekde dole, v mestskom mravenisku, v tom JEJ dvojizbovom byte žije s ICH dieťaťom, so sedemročnou Annamáriou JEHO terajšia družka Ema. Ema bola asi o pätnásť rokov mladšia od neho a on ju, starý lišiak, zvedol práve v poslednom ročníku herectva. Jej jedinou povinnosťou bola úplná zasvätenosť dieťaťu a ďalej ho milovať. Dnes, po všetkých jeho odchodoch a príchodoch, cítila k nemu nejakú lásku a úctu, hoci sa už dávno unavila v snahe sledovať ho a pochopiť jeho časté viacdnňové zmiznutia, nechodenia a nevolania. Emu to časom začalo privádzať k šialenstvu, a tak sa nakoniec rozhodla, že dieťa bude vychovávať sama. Voči všetkým jej nárekom, zaklí-

naniam a častým vyhrážkam, že mu súdne zakáže navštevovať dieťa, ktoré on zbožňoval a bolo jeho jedinou slabinou, Boris bol ľahostajný a zostal verný svojmu spôsobu života. Ema bola skutočne dobrou a starostlivou matkou a Boris jej zakaždým, keď predal nejaký obraz, alebo zopár grafík, posielal väčšiu čiastku sumy. Dobre vedel, že zo svojej hereckej mzdy v zruinovanom a devastovanom divadle nemôže dieťaťu poskytnúť všetko to, čo by potrebovalo. Najmä teraz, keď mala ísť do školy, do prvej triedy. V máji mala sedem rokov. Už...

Z predchádzajúcej predajnej, veľmi povšimnutej a úspešnej výstavy kúpil Annamárii bicykel a zaplatil je pobyt pri mori a sebe objednal plný kamión kvalitných dosák. Tak mu to napadlo. Bola tam prevažne borovica, kubík dubu a kúpil si aj záväznú elektrickú píľku spolu s ostatným nevyhnutným náradím. Potom celú jar strávil pílením, tesaním, vŕtaním, lepením a pribíjaním tej drevenej hory vyloženej pred ateliérom. V tom mu pomáhal iba jeho dobrý kamarát, na Pevnosti známy a oslovovaný ako Blbý Ďuri. To mu vlastne bolo aj meno aj priezvisko. Ten Blbý Ďuri kedysi dávno zutekal z nápravného ústavu a celkom náhodne prišiel sem a tu u tunajších maliarov a sochárov našiel svoje dočasné bydlisko, neskôr aj svoje trvalé bydlisko.

Svojich nových akademických kamarátov Blbý Ďuri zásoboval chlebom a novinami, cigaretami a nápojmi. Platil účty za elektrinu, telefón, vodu, rôzne pokuty za priestupky a vždy ich o nejaké drobnáky okradol. Hoci to všetci vedeli, Blbý Ďuri bol presvedčený, že to robí dokonale a že si nikto nič nevšimol. Podľa neho všetko vždy sedelo, aj ten posledný dinár, ale maliari dobre vedeli, že malá čiastka sumičky končila v jeho vrecku. Bolo to ich nevyslovené obslužné, ktoré nikdy a za žiadnych okolností nesmelo vyzeráť ako almužna. Okrem toho ho krmili a obliekali, ženili a rozvádzali, opíjali a vytriezveli – jedným slovom boli jeho jedinou pravou rodinou.

A ten dobrý a skutočne trochu blbý Blbý Ďuri práve Miloša pri každom ich stretnutí na Pevnosti oslovoval – Dobrý deň pán doktor! A to iba preto, že mu ho Boris pri prvom stretnutí predstavil ako doktora, mysliac pri tom doktora architektúry. A Ďuri ako Ďuri, skutočne uveril, že je Miloš doktor. V jeho ponímaní vlastne lekár. Miloš v tom čase mal skutočne povest veľkého talentu a už vtedy si ho vážili ako odborníka aj kolegovia z branže aj zákazníci. Je to ale už dávno minulý čas.

Na konci apríla. Keď Miloš opustil väzenie, hneď na druhý deň navštívil Borisa, ktorého už pri vchode prekvapila tá kopa ušľachtitého dreva spolu so všetkými tými povynášanými obrazmi, grafikami a maliarskymi potrebami. Na dne miestnosti našiel Borisa, ktorý plánoval a vymýšľal budúce zariadenie ateliéru. Vtedy si dovoľil navrhnúť mu niekoľko dobre myslených rád, zopár drobných riešení. Borisovi sa to okamžite zapáčilo, hoci základný plán prestavby obrovskej katakomby zvanej ateliér už mal v hlave. Ten jeho plán predpokladal v podstate veľmi jednoduché a funkčné riešenie priestoru a estetické a tvorivé pohrávanie sa s drevom. To, s čím Boris ochotne a s nadšením súhlasil, bola Milošova idea dvojpodlažného riešenia zadnej časti miestnosti, ktorá bola vysoká takmer päť metrov a poskytovala možnosť získania ďalšej prepotrebnej plochy. Boris potom túto myšlienku dopodrobna realizoval a bol veľmi spokojný jednak výzorom, jednak získaným poschodovým priestorom. Spodná časť ateliéru teraz poskytovala dostatok priestoru pre obrovský maliarsky stojan, tiež vyrobený ručne pre potreby maľovania na plátnach veľkých rozmerov, až tri krát tri metre, ktorým sa venoval už niekoľko rokov. Na hornú plošinu sa vystupovalo úzkymi drevenými schodmi, avšak dostatočne širokými, aby sa hore dostal aj statný Boris, vážiaci vyše sto kíl. Ten otvorený akože povalový priestor, z prednej

strany ohradený ručne vyrezávaným zábradlím, využíval na odkladanie a sušenie práve tých veľkých namaľovaných formátov, ktorých už teraz bolo asi päťdesiat. Stačilo to, aby mohol urobiť kvalitný výber pre novú výstavu, ale Boris sa neponáhľal. Tento nový cyklus obrazov sa postupne menil na jemnú abstrakciu s prítomnosťou pritlmenej a sotva tušenej figuratívnosti podanej bohatým a neskrotným koloritom. Milošovi sa táto nová Borisova senzibilita páčila, hoci mu naďalej boli bližšie a čitateľnejšie jeho minuciózne a obsahovo na vrstvené grafiky.

Vo vnútri ateliéru ešte stále bolo cítiť ostrú vôňu bezfarebného laku, ktorý sa vyparoval z drevených konštrukcií a v ťažkom vzduchu sa miešal s ostatnými ťažkými výparmi maliarskych a grafických farieb, terpentínov a ľanového oleja, zatiaľ čo z vonku bolo cítiť vôňu smaženej cibule v rozohriatom kotlíku. Slnko sa pomaly spustilo nad rieku, ale k prvému súmraku bolo ešte ďaleko. Kým Boris kládol do kotlíka pripravenú rôznorodú rybu a Miloš trpezlivo čakal aby zoslabli plamene horiaceho dreveného uhlia, obsah fľaše s marhuľovicou sa vážne blížil k svojmu koncu. Ale u Borisa takéto prekvapenia nehrozili. Vo svojich zásobách vždy musel mať ešte aspoň jednu fľašku nápoja, ktorý jeho vyberaní a milí hostia práve pili. Čoskoro bola otvorená aj druhá fľaša nápoja lásky a zabudnutia.

Asi pred polnocou sa bohvie odkiaľ objavil územčistý Blbý Ďuri, tiež poriadne naliaty, ale zjavne dobre naladený, aby sa k nim pripojil. Hneď začal rozprávať, ako celý deň strávil u jeho Eržiky a že sa dnes až štyrikrát milovali. Zdôveril sa im, že by sa s ňou aj zajtra oženil, len keby sa chcela rozviesť s tým svojím starcom. Ten starigáň už roky arbajtuje kdesi v Rakúsku a ona tu sama navidomoči všetkým vädne.

– Viete vy, že sa vidia len niekoľkokrát do roka?! Je to správne, páni?! – pýtal sa ich a zároveň vyjadroval svoje obavy Ďuri.

– A keď aj príde, sotva sa mu raz postaví! A ja môžem, vďaka Bohu, môžem bratku, najmenej trikrát! – chválil sa Ďuri. – Teda, hovorím vám páni, a aj ona sama to hovorí, veľmi sa jej páčim! Ale čo s tým narobíte, keď...! Moja Eržika ma neprestajne ubezpečuje, že miluje iba mňa a že by za mnou išla trebárs aj na koniec sveta, len keby neboli tie jeho prachy, do piče. Vy ste páni múdri a vzdelaní ľudia, vy by ste mi mohli pomôcť. Vážne, už neviem, čo mám robiť?! Načisto sa zbláznim! Alebo ju zabijem, namojdušu! Nech mi Svätý Ján pomáha! – teraz už celkom vážne žiadal o radu zjavne deprimovaný Ďuri. A našiel na koho sa obráti. Síce aj Boris aj Miloš mali veľké skúsenosti so ženami, nie však aj šťastie, takže svoje pravé uspokojujúce rady tentoraz vynechali. Boris preto celú situáciu otočil na žart:

– Možno by si ju mal uniesť a skryť ju niekde tu v Pevnosti, v nejakom podzemnom úkryte, možno by sme ti ju mohli trochu postrážiť, čo povieš, človeče...?!

– Vy si robíte srandu, pán Boris. Vy neviete, ako mi je. Všetko by som urobil preto, aby sa za mňa vydala. A aby mi porodila aspoň jedného syna – takmer plačúc sa sťažoval Ďuri. – Hľa, už mám tridsaťpäť a nemám ani kúsok ~~zo~~ šťastia! Ach, moja Eržika, moja milá bláznivá Eržika! Nemám nikoho, som sám, ako kôl v plote...!

– Ale predsa máš nás, Ďuri – povedal, teraz už oveľa vážnejšie Boris. –Tieto slová Ďuriho ešte viac rozlútostili.

– Len plač, dobrý môj Ďuri, ulaví sa ti – objal ho a pobozkal na čelo Boris.

– Prepáčte mi to, páni. Nariekam ako dáka baba, ale ja skutočne neviem bez nej žiť! Zabijem sa!

– Vieš ty, Ďurino môj, že to vôbec nie je hanbou, keď plače muž? Aj ja som plakal, hej, hej! Počúvaj, porozprávam ti jeden príbeh, aby si pochopil, že sa za plač vôbec netreba han-